

บทที่ 4

นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่นต่อลาวกับการเป็นรัฐที่ปรับตัวแบบเสรีนิยม

จากกรอบแนวคิดว่าด้วยรัฐที่ปรับตัวแบบเสรีนิยม (Liberal Adaptive State) ของโทมัส เบร์เกอร์ (Thomas Berger) ได้เสนอตัวแบบใหม่ในการวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น ด้วยการเสนอตัวแบบการวิเคราะห์ที่เรียกว่า “รัฐที่ปรับตัวแบบเสรีนิยม”¹ (liberal Adaptive State) ซึ่งเสนอว่า ในปัจจุบันญี่ปุ่นเป็นรัฐที่สามารถปรับตัวได้ดีด้วยแนวโน้มนโยบายที่เป็นเสรีนิยมมากขึ้น กล่าวคือ แนวคิดเสรีนิยมได้กลายเป็นเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น เพื่อส่งเสริมประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนและสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายในประเทศของญี่ปุ่นที่ระบบการเมือง (Japanese political system) มีความเป็นพหุนิยม (pluralist) มากขึ้น ทำให้ตัวแสดงที่มีอิทธิพลหรือหน่วยงานของรัฐ อาทิ ภาคประชาสังคมและมติมหาชน (public opinion) รวมถึงองค์การพัฒนาเอกชน (NGOs) มีบทบาทในการกำหนดนโยบายต่างประเทศเพิ่มขึ้น ผลก็คือ ทำให้ประเด็นด้านการลดความยากจน การขจัดปัญหาการขาดแคลนอาหาร โครงการทางด้านสาธารณสุขได้กลายเป็นเป้าหมายสำคัญของโครงการความช่วยเหลือต่างประเทศของญี่ปุ่น²

ดังที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อผู้วิจัยจึงนำกรอบแนวคิดว่าด้วยรัฐที่ปรับตัวแบบเสรีนิยม มาใช้ในการวิเคราะห์ในสองประเด็นหลัก ประเด็นแรกคือ ความเป็นพหุนิยมของญี่ปุ่นกับบทบาทของ NGOs ในโครงการ ODA ของญี่ปุ่น และประการที่สอง คือ ผลประโยชน์แห่งชาติภายใต้กรอบแนวคิดแบบเสรีนิยมของญี่ปุ่นกับการดำเนินนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนของญี่ปุ่นในลาว

ความเป็นพหุนิยมของญี่ปุ่นกับบทบาทของ NGOs ในโครงการ ODA ของญี่ปุ่น

มุมมองของชาวญี่ปุ่นจำนวนมากไม่น้อยที่เห็นว่า การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) เป็นหนทางที่เป็นรูปธรรมที่ประเทศของพวกเขาจะช่วยเหลือประชาคมระหว่างประเทศได้ โครงการ ODA เริ่มต้นจากการจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามของญี่ปุ่นให้กับประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังสงครามโลกครั้งที่สิ้นสุด³ ซึ่งในช่วงแรกของการจ่ายค่าชดเชยนี้เป็นการจ่ายในรูปของสินค้า แต่ต่อมาในช่วงทศวรรษที่ 1960 โครงการนี้โครงการความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจเต็มรูปแบบ เกี่ยวกับการให้เงินกู้และ

¹ Thomas U. Berger, “The Pragmatic Liberalism of an Adaptive State,” in Thomas U. Berger, Mike M. Mochizuki and Jitsuo Tsuchiyama (eds.), *Japan in International Politics: the Foreign Policies of an Adaptive State*, pp. 255-299.

² John P. Tuman and Jonathan R. Strand, “The Role of Mercantilism, Humanitarianism, and Gaiatsu in Japan’s ODA Programmed in Asia,” *International relations of the Asia-Pacific* (2006): 65. อ้างใน ศุภวัฒน์ น้อยประเสริฐ, *นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่นกับปัญหาทางการเมืองในพม่า: กรณีศึกษาการกักบริเวณนางองซาน ซูจี* (ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), หน้า 5-6.

³ Robert M. Orr Jr., *The Emergence of Japan’s Foreign Aid Power*, 52-102. อ้างใน Mike M. Mochizuki, “Japan’s Changing International Role,” in Thomas U. Berger, Mike M. Mochizuki and Jitsuo Tsuchiyama (eds.), *Japan in International Politics: the Foreign Policies of an Adaptive State*, pp. 2-3.

การให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิค และตลอดระยะเวลาทศวรรษที่ 1970 โครงการ ODA ของญี่ปุ่นหันมาเน้นที่ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกและเพื่ออำนวยความสะดวกการค้าและการลงทุนของญี่ปุ่น รวมถึงการได้มาซึ่งทรัพยากรต่างๆ จนกระทั่งในปีค.ศ. 1978 ภายหลังจากให้ความช่วยเหลือประเทศต่างๆ ในแบบทวิภาคียาวนานกว่า 11 ปี ญี่ปุ่นกลายเป็นผู้นำในการให้ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจแบบทวิภาคีของโลก⁴

ในขณะที่การพัฒนาองค์การพัฒนาเอกชน หรือ NGOs ญี่ปุ่นเป็นการทำงานหน้าที่หนึ่งของการเติบโตเศรษฐกิจญี่ปุ่นในช่วงทศวรรษ 1960 และ 1970 รวมถึงความพยายามในการหาบทบาทเพิ่มขึ้นในกิจการระหว่างประเทศในช่วงทศวรรษ 1980 และ 1990 โดยมูลนิธิของบริษัทใหญ่ๆ กลายเป็นตัวกระตุ้นหลักในการพัฒนา NGOs ญี่ปุ่น ซึ่งผลประโยชน์ที่กลุ่มทุนจะได้รับต่อมา คือการลงทุนในต่างประเทศ หลากๆ มูลนิธิของบริษัทต่างๆ ก่อตั้งสำนักงานและโครงการในต่างประเทศ โดยเฉพาะแถบเอเชีย และในระยะต่อมาหลังยุคสงครามเย็น ในเวทีระหว่างประเทศได้ให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย ฉะนั้น NGOs ในยุคนี้จึงได้กังวลในเรื่องสิทธิมนุษยชนที่รวมไปถึงกระบวนการเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศที่มีข้อสงสัยในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลญี่ปุ่นและกลุ่มธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ในระยะต่อมาเมื่อญี่ปุ่นมีการปรับเปลี่ยนการทำงาน โดยเฉพาะการทำงานร่วมกันระหว่างกระทรวงการต่างประเทศของญี่ปุ่นกับ NGOs ให้ความช่วยเหลือของรัฐบาลญี่ปุ่นส่งไปถึงเป้าหมายจริงๆ โดยเฉพาะในระดับชุมชนรากหญ้า อีกทั้ง ยังแสดงให้เห็นว่าเงินทุนเพื่อการพัฒนาต่างๆ นั้นมีประสิทธิภาพที่เพิ่มมากขึ้น⁵

NGOs ของญี่ปุ่นเกี่ยวข้องกับกิจกรรม ODA ของญี่ปุ่นและทำงานอย่างใกล้ชิดร่วมกับรัฐบาลในโครงการพัฒนาระดับรากหญ้า (grassroots development project) และเข้าถึงความจำเป็น/ความต้องการของหน่วยงานระดับชุมชนของประเทศกำลังพัฒนา ฉะนั้น การมีส่วนร่วมที่เพิ่มขึ้นของกลุ่ม NGOs ของญี่ปุ่นในโครงการ ODA ของญี่ปุ่นจะเป็นประโยชน์อย่างมาก ซึ่งทางรัฐบาลญี่ปุ่นได้เห็นความสำคัญดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1994 กล่าวคือ ทางกระทรวงการต่างประเทศได้จัดตั้งหน่วยงานขึ้น คือ “กองการสนับสนุน NGOs” หรือ “NGOs Assistance Division” เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของ NGOs ญี่ปุ่นมากยิ่งขึ้น ที่จะเข้าไปให้ความช่วยเหลือโดยเฉพาะในต่างประเทศ⁶

อย่างไรก็ดี แม้ว่ารัฐบาลญี่ปุ่นจะแสดงออกให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการให้ NGOs เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการความช่วยเหลือต่างๆ แต่ปัญหาอุปสรรคที่เป็นขาคงทนในการดำเนินของ NGOs ญี่ปุ่นนั้นยังคงมีอยู่ อย่างน้อย 3 ประการ ประการแรกคือ โครงการรัฐบาลเพื่อ NGOs จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข โดยเฉพาะความโปร่งใสในการจัดสรรเงินสนับสนุนผ่าน “โครงการระบบการสนับสนุนสำหรับโครงการของ NGOs” (Subsidy System for NGO Project; SSNP)⁷ ประการที่สอง คือ NGOs ญี่ปุ่นมีงบประมาณน้อย

⁴ Mike M. Mochizuki, “Japan’s Changing International Role,” in *Japan in International Politics: the Foreign Policies of an Adaptive State*, pp. 3-4.

⁵ Catharin Dalpino, “The Role of Human Rights: the Case of Burma,” in Thomas U. Berger, Mike M. Mochizuki and Jitsuo Tsuchiyama (eds.), *Japan in International Politics: the Foreign Policies of an Adaptive State*, pp. 224-225.

⁶ Fumitaka Furuoka, *The Role of Non-Governmental Organisations (NGOs) in Japan’s Foreign Aid Policy*, p. 5, [online], 2008, Available from: http://mpr.ub.uni-muenchen.de/7418/1/MPRA_paper_7418.pdf [2012 15 July 2012].

⁷ โครงการระบบการสนับสนุนสำหรับโครงการของ NGOs” (Subsidy System for NGO Project; SSNP) เป็นโครงการที่รัฐบาลญี่ปุ่นเริ่มดำเนินการในปี ค.ศ. 1989 เพื่อสนับสนุนโครงการทางด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศกำลังพัฒนา

โดยประมาณร้อยละ 80 ของ NGOs ญี่ปุ่น มีงบประมาณรายปีน้อยกว่า 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และประการสุดท้าย สถานะทางกฎหมายของ NGOs ญี่ปุ่น โดยประมาณร้อยละ 90 ของ NGOs ญี่ปุ่น ไม่ได้ขึ้นทะเบียนที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งปัญหาก็คือ รัฐบาลญี่ปุ่นจะสนับสนุนเฉพาะ NGOs ที่มีสถานะถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น⁸

ต่อมา ในปี ค.ศ. 1998 รัฐบาลญี่ปุ่นจึงได้ออกกฎหมายที่ชื่อว่า Non-Profitable Activities Promotion Act ขึ้นมา ภายใต้กฎระเบียบใหม่นี้ช่วยเหลือองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรของญี่ปุ่นทั้งหลาย หรือ NGOs ขึ้นทะเบียนได้ง่ายขึ้นและได้รับสถานะที่ถูกต้องตามกฎหมายที่จะรับประกันการได้รับยกเว้นการเสียภาษีและการเข้าถึงแหล่งเงินทุนงบประมาณต่างๆ ได้ง่ายขึ้น⁹

ดังนั้น ภายใต้ระบบการบริหารจัดการทางการให้ความช่วยเหลือของรัฐบาลญี่ปุ่นในปัจจุบัน กระบวนการตัดสินใจของญี่ปุ่น ยังคงมีลักษณะเป็นกล่องดำ (black box) ไม่มีสถาบันไหนในญี่ปุ่นที่จะสามารถรับประกันการนำนโยบายความช่วยเหลือต่างประเทศไปปฏิบัติว่าจะจะเป็นไปตามหลักการการให้ความช่วยเหลือแบบใหม่มากน้อยเพียงใด ฉะนั้น NGOs ญี่ปุ่น ในฐานะที่เป็นหน่วยงานอิสระจึงเป็นสถานะที่ดีกว่าในการบูรณาการเกี่ยวกับนโยบายความช่วยเหลือต่างประเทศ และในขณะเดียวกันก็อาจจะเป็นการกระตุ้นให้รัฐบาลญี่ปุ่นเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายความช่วยเหลือต่างประเทศของญี่ปุ่น ระหว่าง NGOs และข้าราชการ เพิ่มจากเดิมที่กลไกของ ODA ใช้ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งหากมีกลไกเช่นนี้เกิดขึ้นระหว่างรัฐบาลญี่ปุ่นและ NGOs ก็จะเป็นอีกโอกาสหนึ่งที่ NGOs จะได้ตรวจสอบและมีส่วนร่วมเพื่อความรอบคอบในการกำหนดนโยบายความช่วยเหลือต่างประเทศ นอกจากนี้ การที่มีตัวแทนจากฝ่าย NGOs และเจ้าหน้าที่รัฐบาลประชุมหรือทำงานร่วมกันจะช่วยขจัดความหวาดระแวงสงสัยและความเข้าใจผิดระหว่างกันลงไปได้¹⁰

ในปัจจุบันกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่นได้ร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจและความช่วยเหลือของสาธารณะในความร่วมมือระหว่างประเทศและการปรับปรุงประสิทธิภาพของกรให้ความช่วยเหลือต่างประเทศ ซึ่งความร่วมมือระหว่างกระทรวงการต่างประเทศและ NGOs นั้น จะอยู่บนพื้นฐาน 3 ประการคือ ความเป็นหุ้นส่วน (partnership) ความร่วมมือ (cooperation) และการสนทนา (dialogue) ดังนี้¹¹

- ความเป็นหุ้นส่วนระหว่างกระทรวงการต่างประเทศและ NGOs มีความหมายอย่างกว้าง คือ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศโดยผ่าน NGOs ในฐานะที่เป็นหุ้นส่วน ส่วนความหมายอย่างแคบ คือ การเข้าไปเกี่ยวข้องในกิจกรรมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับหลายภาคส่วน อาทิ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและการประเมินผล

⁸ Fumitaka Furuoka, *The Role of Non-Governmental Organisations (NGOs) in Japan's Foreign Aid Policy*, pp. 6-8.

⁹ *ibid*, p. 9.

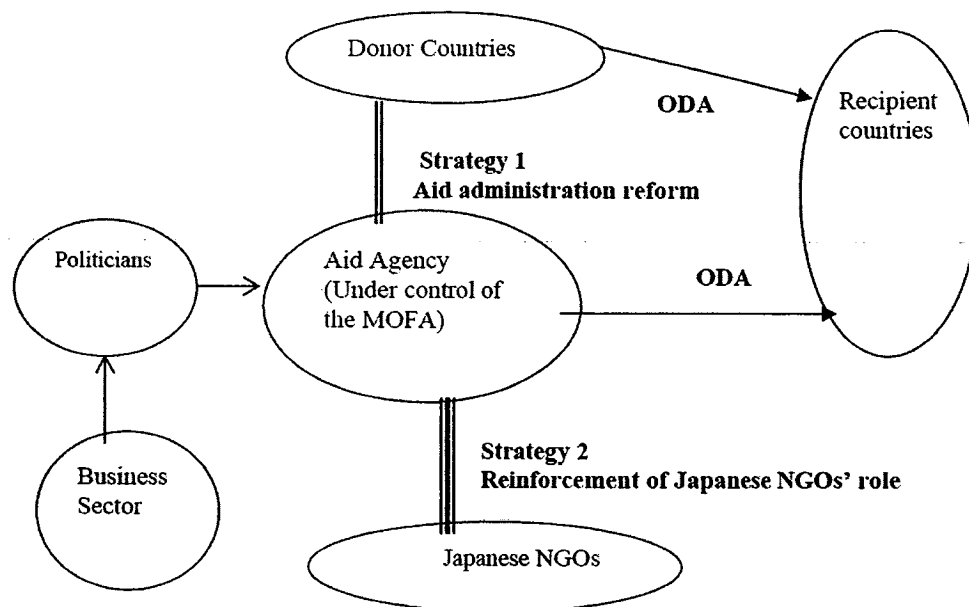
¹⁰ *ibid*, pp. 12-13.

¹¹ Non-Governmental Organizations Cooperation Division, Ministry of Foreign Affairs International Cooperation Bureau, *International cooperation and NGOs: partnership between the Ministry of Foreign Affairs and Japanese NGOs*, p. 3. [online], (2007), Available from: <http://www.mofa.go.jp/policy/oda/category/ngo/partnership/english.pdf> [2012, July 15].

- ความร่วมมือในส่วนของกระทรวงการต่างประเทศ หมายถึงการจัดการจัดหาแหล่งเงินทุนตามความต้องการของ NGOs และส่งเสริมให้ NGOs สามารถที่ออกไปทำกิจกรรมในต่างประเทศได้ และในญี่ปุ่นรวมถึงการช่วยเสริมสร้างศักยภาพของ NGOs ด้วย
- การสนทนา หมายถึง การรับฟังความคิดเห็นของ NGOs เกี่ยวกับการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ และนโยบายความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ในการประชุมสมัยปกติ และสะท้อนทัศนคติต่อนโยบายเหล่านั้น

จากสถานการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น หากเราพิจารณาทางด้านของ NGOs ของญี่ปุ่นที่ได้รับการส่งเสริมบทบาทมากขึ้นในโครงการ ODA ของรัฐบาลญี่ปุ่น จะพบว่า NGOs ของญี่ปุ่นในขณะนี้ได้ประโยชน์จากเปลี่ยนแปลงน้อยอย่างน้อย 3 ประการ ประการแรก คือ NGOs ของญี่ปุ่นสามารถมีความเป็นอิสระในการดำเนินการโครงการความช่วยเหลือขนาดเล็กได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ความช่วยเหลือดังกล่าวสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในประเทศที่กำลังพัฒนานั้นๆ ประการที่สอง รัฐบาลญี่ปุ่นสามารถใช้ประโยชน์จากทีมของ NGOs ในฐานะของแหล่งข้อมูลทางเลือกอีกแหล่งหนึ่ง ที่รัฐบาลอาจจะไม่มี หรือมีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะข้อมูลจากพื้นที่จริงจากการเข้าไปให้ความช่วยเหลือในต่างประเทศ และประการสุดท้าย การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพระหว่าง NGOs และรัฐบาลสามารถกระตุ้นให้เกิดความโปร่งใสในกระบวนการให้ความช่วยเหลือต่างประเทศของญี่ปุ่นมากขึ้น¹²

แผนภาพ 4.2 โครงสร้างทางเลือกของโครงการ ODA ของญี่ปุ่น

ที่มา: Fumitaka Furuoka, *The Role of Non-Governmental Organisations (NGOs) in Japan's Foreign Aid Policy*, p.15.

¹² Fumitaka Furuoka, *The Role of Non-Governmental Organisations (NGOs) in Japan's Foreign Aid Policy*, pp. 13-

ในส่วนของการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นต่อลาว พบว่า ก่อนปี ค.ศ. 1975 มี NGO ของญี่ปุ่นในลาว เพียงองค์กรเดียวเท่านั้น คือ Japanese Overseas Cooperation Volunteers (JOCV) ภายหลังจากในปี 1992 จึงมีองค์กรอื่นๆ ตามมา รวมถึง Sotoshu Relief Committee (JSRC) และ Japan International Volunteer Center (JVC) ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1992-1995 JSRC ได้ผลิตกล่องห้องสมุดแบบเคลื่อนที่ได้ (portable library boxes) ให้กับห้องสมุดโรงเรียนชั้นประถมศึกษา โดยดำเนินการปีละ 1 โรงเรียนตลอดระยะเวลา 3 ปี ตามสัญญา (ซึ่งในกรณีนี้ก็กล่าวมานี้ดำเนินการที่แขวงหลวงพระบาง) ในส่วนของ JVC ได้ดำเนินการโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และโครงการทางด้านการเกษตร ป่าไม้และประมง และการพัฒนาพื้นที่ และตั้งแต่ปี ค.ศ. 1992-1995 JVC ดำเนินโครงการอนุรักษ์งานศิลปะและหัตถกรรมร่วมกับผู้หญิงชาวลาวในเขตหลวงพระบาง รวมถึงการดำเนินโครงการการพัฒนาป่าชุมชนในเขตแขวงคำม่วน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 - 1996 ระหว่างช่วงปี ค.ศ. 1992-1995 JVC ดำเนินการในทั้งหมด 6 แขวงและในนครหลวงเวียงจันทน์ รวมเป็นงบประมาณทั้งสิ้น 112,000 ดอลลาร์สหรัฐ โครงการที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการส่งเสริมการพัฒนาในชุมชนเพื่อสร้างสวัสดิภาพที่ดีให้ผู้หญิงลาวในหลายระดับที่แตกต่างกัน ทั้งในระดับแขวง ตำบลและหมู่บ้าน¹³

ผลประโยชน์แห่งชาติภายใต้กรอบแนวคิดแบบเสรีนิยมของญี่ปุ่นกับการดำเนินนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนของญี่ปุ่นในลาว

มูลค่าการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ (FDI) จากญี่ปุ่นไปลาวนั้นอยู่ในลำดับที่ 5 โดยญี่ปุ่นได้เริ่มลงทุนครั้งแรกในปี ค.ศ. 1995 ซึ่งเป็นการลงทุนในภาคการเกษตรและภาคบริการ และมาเพิ่มจำนวน FDI ในปี ค.ศ. 2005 FDI โดยเฉลี่ยของญี่ปุ่นที่ลงทุนในลาวนั้น ประมาณร้อยละ 12.8 ต่อปี ภาคบริการเติบโตประมาณร้อยละ 3.3 ในขณะที่ FDI สำหรับภาคอุตสาหกรรมนั้นเติบโตในอัตราร้อยละ 100 ส่วนภาคการเกษตรเป็นภาคส่วนที่ญี่ปุ่นไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าใดนัก

มูลค่า FDI จากญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในปี ค.ศ. 2006 มูลค่านั้นสูงถึง 400 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยการลงทุนเน้นไปที่ภาคส่วนการผลิตไฟฟ้าด้วยพลังน้ำ (hydropower sector) (ดังตาราง 4.2) และเมื่อพิจารณามูลค่า FDI ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995-2008 มูลค่า FDI จากญี่ปุ่นไปลาวเฉลี่ยต่อปี คิดเป็นร้อยละ 7 ในภาคอุตสาหกรรม ทางด้านภาคเกษตรและภาคบริการนั้น น้อยกว่าร้อยละ 1 เมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่า FDI ทั้งหมดที่ญี่ปุ่นลงทุนในลาว¹⁴

¹³ Viliam Phraxayavong, *History of Aid to Laos: Motivations and Impacts*, pp. 230-231.

¹⁴ Syviengxay Oraboune, "Lao PDR and its Development Partners in East Asia (China and Japan)," in Mitsuhiro Kagami (ed.), *A China-Japan Comparison of Economic Relationships with the Mekong River Basin Countries*, pp. 239-240. [online], (2009), Available from: <http://www.ide.go.jp/English/Publish/Download/Brc/01.html> [10 December 2011].

ตาราง 4.1 FDI จากญี่ปุ่นไปลาว ในช่วงปี ค.ศ. 1995-2008 (หน่วย: ดอลลาร์สหรัฐ)

Year	Projects	Agriculture	Projects	Industry	Projects	Service	Projects	Total
1995	1	100,000			1	4,500,000	2	4,600,000
1996			1	2,000,000	2	550,000	3	2,550,000
1997	2	800,000	1	990,000	2	2,200,000	5	3,990,000
1998			2	1,529,400	2	700,000	4	2,229,400
1999					1	1,500,000	1	1,500,000
2000	1	500,000	3	2,000,000	2	275,000	6	2,775,000
2001			1	500,000			1	500,000
2002		430,000	1	100,000	2	281,000	3	811,000
2003			1	1,302,200			1	1,302,200
2004	1	200,000	2	1,500,000			3	1,700,000
2005	5	100,000	2	2,120,000	1	100,000	8	2,320,000
2006			1	400,000,000	1	100,000	2	400,100,000
2007	3	2,308,543	5	6,317,000	1	400,000	9	9,025,543
2008	1	300,000			2	610,000	3	910,000
Total	14	4,738,543	20	418,358,600	17	11,216,000	51	434,313,143

ที่มา: Dept. of Investment, MPI, 2009 อ้างใน Syviengxay Oraboune, "Lao PDR and its Development Partners in East Asia (China and Japan)," in Mitsuhiro Kagami (ed.), *A China-Japan Comparison of Economic Relationships with the Mekong River Basin Countries*, p. 240.

ตาราง 4.2 มูลค่าการลงทุนทั้งหมดของญี่ปุ่นในลาว ในช่วงปี ค.ศ. 1989-2008

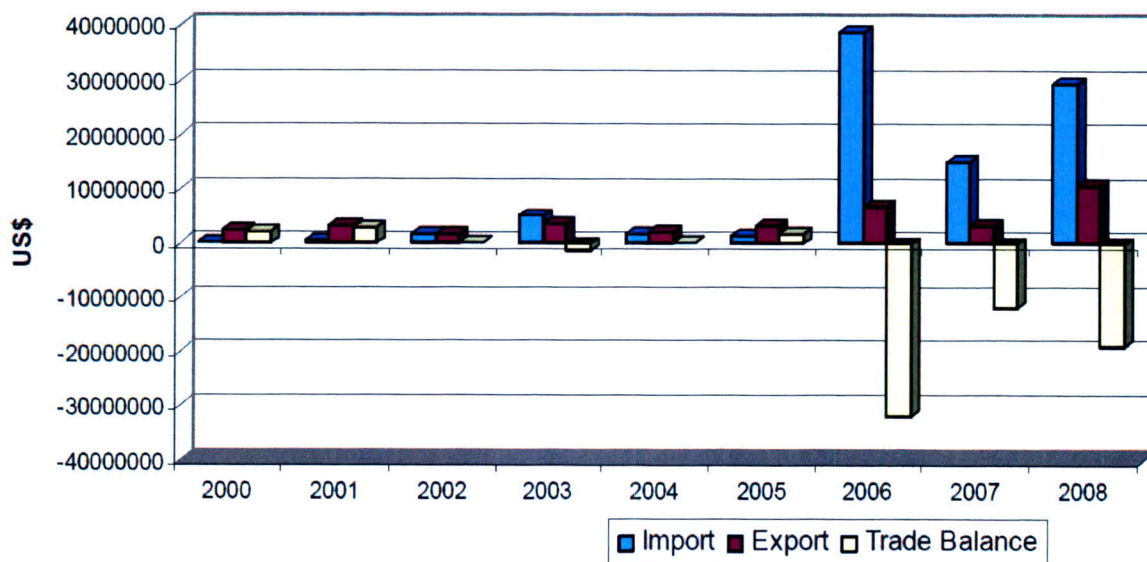
No	Sectors	Projects		Value of FDI (USD)		(%)
		Total	Of Japanese	Total	Of Japanese	
1	Electricity Generation	47	1	9,845,791,585	400,000,000	4.06
2	Agriculture	260	10	1,571,455,899	4,638,543	0.30
3	Mining	177	0	1,165,674,715	0	0.00
4	Industry & Handicraft	308	12	1,805,706,193	10,706,400	0.59
5	Services	278	8	643,492,893	4,825,000	0.75
6	Trading	178	9	317,509,429	2,897,434	0.91
7	Construction	62	2	424,807,707	4,656,000	1.10
8	Hotel & Restaurant	103	3	275,195,254	410,000	0.15
9	Wood Industry	65	3	159,769,822	4,335,200	2.71
10	Banking	22	0	171,235,535	0	0.00
11	Telecom	10	0	227,770,980	0	0.00
12	Garment	74	2	67,778,289	1,817,000	2.68
13	Consultances	57	0	2,893,622	0	0.00
TOTAL		1,649	50	16,691,931,511	434,285,577	2.60

ที่มา: Department of Investment, MPI, 2009 อ้างใน Syviengxay Oraboune, "Lao PDR and its Development Partners in East Asia (China and Japan)," in Mitsuhiro Kagami (ed.), *A China-Japan Comparison of Economic Relationships with the Mekong River Basin Countries*, p. 244.

ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างลาวและญี่ปุ่น

หากพิจารณาการค้าระหว่างลาวและญี่ปุ่นตามแผนภาพ 4.1 พบว่า การนำเข้าสินค้าจากญี่ปุ่นมาลาว มีการเติบโตเฉลี่ยประมาณร้อยละ 10 ในขณะที่การส่งสินค้าจากลาวไปญี่ปุ่น เติบโตเพียงร้อยละ 1 ทำให้ลาวขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นตั้งแต่ปี ค.ศ. 2006 เป็นต้นมา¹⁵

แผนภาพ 4.1 มูลค่าการค้าระหว่างลาวและญี่ปุ่น ในช่วงปี ค.ศ. 2000-2008

ที่มา: Ministry of Industry and Commerce, 2009 อ้างใน Syviengxay Oraboune, "Lao PDR and its Development Partners in East Asia (China and Japan)," in Mitsuhiro Kagami (ed.), *A China-Japan Comparison of Economic Relationships with the Mekong River Basin Countries*, p. 247.

จากนโยบาย ODA ของญี่ปุ่นและนโยบายด้านการค้าและการลงทุนของญี่ปุ่นในลาว จะเห็นได้ว่า แม้โครงการ ODA จะเริ่มจากวัตถุประสงค์ในเงื่อนไขของ "ความมั่นคงรอบด้าน" (comprehensive security) ซึ่งเป็นการบูรณาการทั้งการป้องกันประเทศ เศรษฐกิจ นโยบายสาธารณะที่มีเป้าหมายเพื่อความมั่นคงมนุษย์ และการจัดสวัสดิการ แต่ทัศนะของการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่ญี่ปุ่นได้รับ ว่าจะกลายเป็นผลประโยชน์ทางการค้า และการได้ดุลการค้า (trade surplus) จากประเทศผู้รับความช่วยเหลือจากญี่ปุ่น¹⁶ ฉะนั้น ญี่ปุ่นจึงจะยังคงให้ความช่วยเหลือประเทศต่างๆ เพื่อสร้างสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศต่อไป ด้วยเหตุที่ว่า ญี่ปุ่นจะยังได้ประโยชน์จากการให้ความช่วยเหลือดังกล่าว

¹⁵ Syviengxay Oraboune, "Lao PDR and its Development Partners in East Asia (China and Japan)," in Mitsuhiro Kagami (ed.), *A China-Japan Comparison of Economic Relationships with the Mekong River Basin Countries*, p. 247, [online], (2009), Available from: <http://www.ide.go.jp/English/Publish/Download/Brc/01.html> [10 December 2011].

¹⁶ Mike M. Mochizuki, "Japan's Changing International Role," in *Japan in International Politics: the Foreign Policies of an Adaptive State*, p. 4.

แนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและลาว

ญี่ปุ่นยังคงให้ความสำคัญกับลาว ซึ่งเป็นประเทศที่อยู่ใจกลางของกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง และคาดหวังในการที่จะสนับสนุนให้ลาวมีความมั่นคงและมั่นคงในภูมิภาค และเน้นความเป็นหุ้นส่วนที่เข้มแข็ง (Comprehensive Partnership) ต่อไป ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ ญี่ปุ่นยังคงให้การสนับสนุนลาว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาสหัสวรรษ (the Millennium Development Goals) และก้าวข้ามการเป็นประเทศด้อยพัฒนา โดยญี่ปุ่นจะให้ความช่วยเหลือใน 4 ภาคส่วนหลักๆ คือ โครงสร้างพื้นฐาน การเกษตร การศึกษา และสุขภาพ ทั้งนี้ ญี่ปุ่นเห็นว่าจะเน้นที่การสร้างความเข้มแข็งให้ลาวโดยการเป็นจุดเชื่อมโยงในภูมิภาคนี้ รวมถึงแผนการที่ญี่ปุ่นจะช่วยขยายสนามบินนานาชาติเวียงจันทน์ (Vientiane International Airport) นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังเสนอว่าต้องการพัฒนาลาวผ่านการลงทุนภาครัฐ อาทิ การทำเหมือง พลังงานไฟฟ้า การเกษตรและอุตสาหกรรม ซึ่งลาวมีศักยภาพในการพัฒนาอยู่แล้ว ประกอบกับสามารถใช้ประโยชน์จาก ODA จากญี่ปุ่นได้ ไม่เพียงเท่านั้น ญี่ปุ่นยังพยายามส่งเสริมภาคการท่องเที่ยวและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันยิ่งขึ้นไปด้วย¹⁷

¹⁷ Ministry of Foreign Affairs of Japan, *Japan-Laos Prime Ministers' Meeting (Outline)* [online], 2012, Available from: http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/laos/meeting1203_pm.html [2012, July 16].